

Energiaviraston jousto- ja lisäpalveluiden ohje sähköverkonhaltijoille

1 Taajuudesta riippumattomat lisäpalvelut

Tässä ohjeessa puhuttaessa lisäpalvelusta, tarkoitetaan taajuuteen vaikuttamattomia lisäpalveluita. Taajuuteen vaikuttamattomat lisäpalvelut koskevat jakeluverkonhaltijoita, suurjännitteisen jakeluverkon haltijoita ja kantaverkonhaltijaa.

1.1 Lisäpalveluita koskevat määritelmät sähkömarkkinalaissa

Lisäpalvelulla tarkoitetaan sähkömarkkinalain 3 §:n 27 b kohdan määritelmän mukaisesti siirto- tai jakeluverkon toimintaan tarvittavaa palvelua, mukaan lukien tasehallintapalvelut ja taajuuteen vaikuttamattomat lisäpalvelut, mutta ei siirtorajoitusten hallinta.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 27 c kohdan määritelmän mukaan taajuuteen vaikuttamattomalla lisäpalvelulla tarkoitetaan palvelua, jota kantaverkonhaltija tai jakeluverkonhaltija käyttää sähköverkon normaalin tilan säilyttävään jännitteen säätöön, nopeaan loisvirran syöttöön, inertiaan verkon vakautta varten paikallisesti, oikosulkuvirtaan, pimeäkäynnistysominaisuuteen ja saarekekäyttöominaisuuteen.

Velvoitetta hankkia taajuuteen vaikuttamattomia lisäpalveluja ei sovelleta kanta-verkon- tai jakeluverkonhaltijan kiinteisiin verkkokomponentteihin.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 30 c kohdan määritelmän mukaan kiinteällä verkkokomponentilla tarkoitetaan verkkokomponenttia, joka on kanta- tai jakeluverkon yhteinen osa ja jota käytetään ainoastaan kanta- tai jakeluverkon varman ja luotettavan toiminnan varmistamiseen ja jota ei käytetä valtakunnalliseen tasehallintaan eikä siirtorajoitusten hallintaan kanta- ja jakeluverkossa. Säännöskohtaisten perusteluiden (HE 318/2022 vp) mukaan energiavirasto voitaisiin myös katsoa kiinteäksi verkkokomponentiksi, jos varaston käyttötarkoitus vastaisi kiinteälle verkkokomponentille asetettuja vaatimuksia.

1.2 Lisäpalveluiden hankinnan ehdot

Sähköverkonhaltijoiden tulee valmistella lisäpalveluiden hankintaehdot koordinoitusti kantaverkonhaltijan ja muiden verkonhaltijoiden kanssa. Jokaisen verkonhaltijan tulee pyytää Energiavirastoa vahvistamaan käyttöönsä tulevat tai tämän ohjeen julkaisuhetkellä käytössään mahdollisesti jo olevat taajuudesta riippumattomien lisäpalveluiden hankintaehdonsa. Ehtoja voi soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne vahvistanut sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013, jäljempänä valvontalaki) 10 §:n mukaisesti.

Ehtojen vahvistamista haetaan toimittamalla vahvistettavat ehdot ja vahvistuspyyntö Energiavirastoon sähköpostitse kirjaamo@energiavirasto.fi tai kirjeitse osoitteeseen Lintulahdenkuja 2 A, 00530 Helsinki. Verkonhaltijan tulee varautua mahdolliseen kommentointiin ja ehtojen päivittämiseen. Energiavirasto tarkistaa ehdot ja järjestää tarvittaessa niitä koskevan julkisen kuulemisen ja saattaa pyytää ehtoihin muutoksia.

1.3 Lisäpalveluiden markkinapohjaisesta hankinnasta poikkeaminen

Verkonhaltijan tulee hakea poikkeusta markkinapohjaisesta lisäpalveluiden hankinnasta, mikäli markkinapohjainen hankinta ei ole verkonhaltijalle taloudellisesti tehokasta tai markkinoita ei ole. Jos verkonhaltija hankkii lisäpalveluita suoraan kahdenkeskisellä sopimuksella, mutta ei toteuta kyseistä hankintaa markkinapohjaisesti, tulee verkonhaltijan hakea Energiavirastolta tälle toiminnalle poikkeusta.

Markkinapohjaisesta hankinnasta poikkeamista haetaan Energiaviraston valvontatietojärjestelmä Vertissä täytettävällä lomakkeella. Lomakkeen täyttöohjeet löytyvät Vertistä. Hakemusta tehdessä tulee huomioida, että hakemukseen liitetään ohjeessa mainitut liitteet ja hakija esittää riittävät perusteet poikkeamisvaatimuksensa tueksi. Energiavirasto ei voi myöntää poikkeusta sellaisten hakemusten perusteella, jotka eivät sisällä pyydettyjä liitteitä ja poikkeamista markkinapohjaisesta hankinnasta ei ole perusteltu riittävällä tavalla.

Lain esitöissä (HE 318/2022 vp) on seuraavat perustelut sille, että verkonhaltijoiden tulee hakea poikkeamista käyttäessään nykyistä menettelyään jakeluverkon jännitteensäätöön ja oikosulkuvirtojen hallintaan: "Esityksellä ei arvioida olevan lyhyen aikavälin vaikutuksia jakeluverkkojen jännitteensäätöön tai oikosulkuvirtojen hallintaan. Kumpikin tapahtuu nykyään jakeluverkkojen kiinteiden verkkokomponenttien avulla, jolloin niihin sovellettaisiin poikkeusta markkinaehtoisesta hankinnasta. Käytännössä jakeluverkonhaltija joutuisi hakemaan lupaa Energiavirastolta jännitteensäädön ja oikosulkuvirtojen hallinnan toteuttamiseen nykymallin mukaisesti."

Energiavirasto voi sähkömarkkinalain 23 a §:n mukaan myöntää verkonhaltijalle poikkeuksen 5 vuodeksi kerrallaan. Sähkömarkkinalain esitöiden (HE 318/2023 vp) mukaan poikkeuksen pituus voi olla enintään 5 vuotta. Hakijan tulee näin ollen huomioida, että Energiavirasto voi myöntää poikkeuksen myös viittä vuotta lyhyemmälle ajalle. Hakijan on esitettävä hakemuksessa haetun poikkeusluvan kesto sekä perusteet vaatimuksensa tueksi. Energiavirasto arvioi poikkeushakemuksessa luvulle ja sen kestolle esitetyt perusteet ja voi myöntää poikkeuksen 1–5 vuodeksi kerrallaan.

Taajuuteen vaikuttamattomien lisäpalveluiden markkinapohjaisen hankinnan poikkeamisen hakemus ei ole lisäpalvelukohtainen, eli yhdellä hakemuksella voidaan hakea poikkeamista useampaan lisäpalveluun. Hakemuksessa tulee kuitenkin eritellä mihin eri lisäpalveluiden käyttötarkoitukseen poikkeusta haetaan (esimerkiksi loistehon säätö, oikosulkuvirtojen hallinta). Hakijan tulee eritellä hakemuksessaan lisäpalvelukohtaisesti haettu poikkeuksen kesto, mikäli se on eri pituinen eri lisäpalveluille, ja sen perusteet. Energiavirasto antaa päätöksen hakemuksen perusteella. Jos hakemuksessa ei ole määriteltä, mihin käyttötarkoitukseen poikkeamista haetaan, tulee verkonhaltijan täydentää hakemustaan tämän osalta. Energiaviraston antamassa päätöksessä tullaan määrittämään mihin käyttötarkoituksiin poikkeaminen on myönnetty ja mikä on kunkin poikkeusluvan kesto. Yhdellä päätöksellä voidaan myöntää eri lisäpalveluille eri mittaiset poikkeukset. Annettava päätös on maksullinen ja maksun suuruudesta säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Energiaviraston maksullisista suoritteista.

2 Joustopalvelut

Koskee jakeluverkonhaltijoita

2.1 Joustopalveluiden määritelmät laissa

Sähkömarkkinalain 3 §:n 30 kohdan mukaan joustolla tarkoitetaan verkkoon syötetyn sähköenergian tai kuorman muutosta vastauksena markkinasignaaleihin tai vastauksena joko yksin tai aggregoinnin välityksellä tehdyn tarjouksen hyväksymiseen, joka koskee verkkoon syötetyn tai sieltä otetun sähkön määrän muutosta ylös- tai alaspäin.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 30 a kohdan mukaan kulutusjoustolla tarkoitetaan loppukäyttäjän kuorman muutosta verrattuna tämän tavanomaisiin tai senhetkisiin kulutustapoihin vastauksena markkinasignaaleihin, aikasidonnaisiin sähkön hintoihin tai kannustaviin maksuihin, tai vastauksena loppukäyttäjän joko yksin tai aggregoinnin välityksellä tekemän sellaisen tarjouksen hyväksymiseen, joka koskee kysynnän vähentämisen tai lisäämisen myymistä tiettyyn hintaan tietojen ilmoittamisesta energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 8 artiklan 2 ja 6 kohdan täytäntöönpanemiseksi annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 1348/2014 2 artiklan 4 alakohdassa määritellyillä järjestäytyneillä markkinoilla.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 30 b kohdan mukaan siirtorajoituksella tarkoitetaan tilannetta, jossa kaikkia sähkömarkkinoiden osapuolten pyyntöjä, jotka koskevat kaukanikäntä verkkoalueiden välillä, ei voida täyttää, koska ne vaikuttaisivat merkittävästi fyysisiin virtauksiin verkkoelementeissä, jotka eivät pysty välittämään kyseisiä virtauksia.

2.2 Joustopalveluiden hankinnan ehdot

Jakeluverkonhaltijan tulee luoda joustopalvelun hankinnalle ehdot, jotka sen tulee vahvistuttaa Energiavirastolla. Joustopalvelun hankinnan ehtoja voi soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun Energiavirasto on ne vahvistanut valvontalain 10 §:n mukaisesti. Energiavirasto huomauttaa, että hankintaehtojen sisällön vastavuutta joustoa käsittelevän verkkosäännön Network Code on Demand Response sisältöön tulee tarkastella verkkosäännön voimaan tullessa. Tämän jälkeen jakeluverkonhaltijan on tehtävä tarvittavat muutokset joustopalvelun hankintaehtoihinsa ja lähetettävä muutetut ehdot Energiavirastolle vahvistettavaksi. Sähkömarkkinalain 52 a §:n mukaan joustopalvelujen hankintaehtojen on edistettävä energiatehokkuustoimenpiteiden toteuttamista ja kustannustehokkuutta. Ehdot on myös julkaistava.

Ehtojen vahvistamista haetaan toimittamalla vahvistettavat ehdot ja vahvistuspyyntö Energiavirastoon sähköpostitse kirjaamo@energiavirasto.fi tai kirjeitse osoitteeseen Lintulahdenkuja 2 A, 00530 Helsinki. Verkonhaltijan tulee varautua mahdolliseen kommentointiin ja ehtojen päivittämiseen. Energiavirasto tarkistaa ehdot ja järjestää tarvittaessa niitä koskevan julkisen kuulemisen ja saattaa pyytää ehtoihin muutoksia.

2.3 Joustopalveluiden huomioiminen verkkopalvelun myyntiehdossa

Sähkömarkkinalain 24 b §:n toisen momentin mukaan verkonhaltijan verkkopalvelujen myyntiehtojen on luotava edellytykset kulutusjouston osallistumiseen sähkömarkkinoille, jos osallistumisen järjestäminen on verkonhaltijan tehtävänä. Myyntiehdossa on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus. Myyntiehdossa ei saa olla ehtoja, jotka perusteetta estävät aggregaattorien tarjoaman kulutusjouston osallistumisen sähkömarkkinoille.

2.4 Joustopalveluiden markkinapohjaisesta hankinnasta poikkeaminen

Verkonhaltijan tulee hakea poikkeusta markkinapohjaisesta joustopalveluiden hankinnasta, mikäli markkinapohjainen hankinta ei ole taloudellisesti tehokasta, tai jos se johtaisi vakaviin markkinoiden vääristymiin tai lisäksi siirtorajoituksia. Jos verkonhaltija hankkii joustopalveluita suoraan kahdenkeskisellä sopimuksella, mutta ei toteuta kyseistä hankintaa markkinapohjaisesti, tulee verkonhaltijan hakea Energiavirastolta tälle toiminnalle poikkeusta.

Markkinapohjaisesta hankinnasta poikkeamista haetaan Energiaviraston valvontatietojärjestelmä Vertissä täytettävällä lomakkeella. Lomakkeen täyttöohjeet löytyvät Vertistä. Hakemusta täyttäessä tulee huomioida, että hakemukseen liitetään ohjeessa mainitut liitteet ja hakemus perustellaan riittävästi. Energiavirasto ei myönnä poikkeusta sellaisten hakemusten perusteella, jotka eivät sisällä pyydettyjä liitteitä ja poikkeamista ei ole perusteltu.

Sähkömarkkinalain 52 a §:n 3 momentissa ja lain yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 318/2022 vp.) mainitaan seuraavaa: Koska joustoa voidaan käyttää jakeluverkossa moneen tarkoitukseen, joista pääasiallisia ovat toimitusvarmuuden parantaminen, siirtorajoitusten hallinta, kuormanohjaus kysyntähuipuilta sekä sähkön laatuun liittyvät toimenpiteet, kuten jännitekuoppien hallinta, tulisi viranomaisen arvioida poikkeuksen tarpeellisuutta eri käyttötarkoitusten osalta erikseen. Tämän perusteella Energiavirasto voi poikkeusta koskevassa päätöksessään tarvittaessa rajata jakeluverkonhaltijalle myöntämänsä poikkeuksen koskemaan vain tiettyä tarkoitusta. Annettava päätös on maksullinen ja maksun suuruudesta säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Energiaviraston maksullisista suoritteista.

Joustopalveluiden markkinapohjaisesta hankinnasta poikkeamisen myöntämisessä ei ole vastaavaa määräaikaa, kuin taajuudesta riippumattomien lisäpalveluiden osalta, joten poikkeus myönnetään aina toistaiseksi voimassa olevana. Energiavirasto voi kuitenkin päätöksessään velvoittaa jakeluverkonhaltijan tarkastelemaan markkinapohjaisuuden toteutumista määräajan kuluttua. Energiavirasto seuraa jakeluverkonhaltijan joustojen hyödyntämistä myös joka toinen vuosi palautettavien sähkönjakeluverkon kehittämissuunnitelmien kautta.

10.12.2023

3471/040002/2023

Sovelletut säännökset

Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 1 §

Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) 6 § ja 10§

Sähkönmarkkinalain (588/2013) 21 c §, 23 a §, 24 b §, 52 a § ja 56 a §

Valtioneuvoston sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta antaman asetuk-
sen (VNA 767/2021) 6 §

Jakelu Sähköverkonhaltijat

Tiedoksi Energiateollisuus
Paikallisvoima